

ASPECTE ALE PROCESULUI DE SOVIETIZARE A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ROMÂNESC

- Cazul elevilor disidenți din liceele Beiușului -

de

Nicolae Mihu

Procesul de sovietizare a societății românești a vizat toate sectoarele vieții publice, accentul fiind pus pe transformarea relațiile din sfera economicului în direcția adaptării acestora la modelul marxist. Un atare demers a reclamat inițierea unor măsuri pregătitoare menite să asigure succesul finalității propuse. Subordonată raționamentului în cauză, puterea comunistă a fost interesată să destabilizeze două dintre cele mai importante componente ale suprastructurii, principale depozitare ale spiritului românesc, *dinamismul* și *tradiția*, aparent antitetice¹. Tradusă în fapte, politica de bolșevizare s-a manifestat printr-o represiune sălbatică îndreptată împotriva elitelor și a țărănimii, operațiune de amputare a organismului social ce urmărea deznădăcinarea și disoluția elementului național². Metodele folosite, teroarea și prigoana, au fost principalele instrumente ale draconicului arsenal importat din Uniunea Sovietică³.

Ne propunem să prezentăm diferite aspecte ale metamorfozei învățământului românesc petrecută sub regimul comunist. Analiza principalelor etape ale procesului va fi susținută cu argumente oferite de cazuistica înmagazinată în fondurile documentare deținute de către Direcția Județeană Bihor a Arhivelor Naționale⁴. Cu alte cuvinte, vom adopta abordarea evenimentelor urmând calea raportării lor de la general la particular, centrul de greutate fiind orientat către punerea în lumină a realităților locale, bihorene.

Cazul disidenței elevilor liceelor beiușene, *Liceul Mixt* și *Liceul Pedagogic de Conducere*, redă unul dintre episoadele rezistenței intelectualității (chiar la vârste

¹ Ioan Chiper, Florin Constantiniu, *Modelul stalinist de sovietizare a României*, p. 28, în *Arhivele Totalitarismului* nr. 3/1995.

² Mihai Stratulat, *Tragedia satului românesc*, p. 195, în *Arhivele Totalitarismului* nr. 1/1993.

³ Dragoș Stratulat, *Sovietizarea României, o perspectivă geopolitică*, p. 20, în *Arhivele Totalitarismului* nr. 1/1995.

⁴ Arhivele Naționale -Direcția jud. Bihor (în continuare AN-DJBh), fond *Sfatul Popular al Regiunii Crișana-Biroul de Documente Secrete*.

fragede) opuse modelului de factură moscovită⁵. Evenimentul este succint redat pe parcursul a 5 documente, prezentate sub forma unor rapoarte din cadrul corespondenței purtate de conducerea instituțiilor de învățământ cu structurile de resort din cadrul comitetelor provizorii de plasă și de județ, respectiv, cu Ministerul Învățământului Public, pe marginea anchetelor și a proceselor desfășurate cu această ocazie.

Informațiile fac obiectul măsurilor disciplinare, complementare – în cazul de față exmatricularea - luate în anul 1950 împotriva a două grupuri de elevi, aparținând celor două școli beiușene, pentru așa zise fapte subversive comise în perioada 1947-1948.

Primul grup este format din 10 fete de la *Liceul Pedagogic de Conducere*, toate în clasa a V-a, care s-au făcut vinovate de activitate într-o *organizație subversivă*. În momentul exmatriculării lor, primele 7 eleve se găseau încă în penitenciar, ultimele 3 erau libere, după ce ispășiseră pedepse cu închisoarea de câte un an și șase luni fiecare.

Al doilea grup este format din 13 băieți de la *Liceul Mixt*, elevi în clasele a VI-a, a VII-a și a VIII-a, cărora, până la sfârșitul procesului li se vor adăuga încă 7 colegi, elevi în clase mai mari, a X-a și a XI-a. În rechizitoriu, elevii sunt acuzați de apartenență la aceeași organizație subversivă, de furt, de deținere ilegală de armament, atac asupra sediului organizației U.T.M. și de tentativă de asasinat îndreptată împotriva directorului școlii și a activistului U.T.M. Dintre tineri, 18 au fost condamnați la închisoare, doi au fost găsiți nevinovați, constatare care nu i-a scutit însă de exmatriculare.

În ce privește gestionarea actului de justiție, în concret, materialul arhivistic este zgârcit, nu oferă detalii. Mai mult, prezentarea aparatului probatoriu este fundamentată pe supozițiile făcute de factorii de conducere ai școlilor respective, probele materiale lipsind cu desăvârșire. Este de crezut că s-a vrut desfășurarea unei demonstrații de forță, de intimidare, prin montarea acestui proces, supoziție întărită mai ales prin constatarea absenței conexiunilor dintre anumite fapte incriminatorii, dar și prin caracterul politic, *de clasă*, imprimat acuzațiilor. Elevul Brânzaș Liviu, este vinovat și de trecutul tatălui său, *fost legionar comprimat* iar elevul Popa Octavian este fiu de *fost chiabur cu 40 hectare de pământ*⁶. Nu este specificată nici presupusa legătură cu *organizația subversivă* a fetelor, relație a cărei existență este dificil a fi crezută în condițiile tradiționalismului românesc din

⁵ AN-DJBh, fond *Prefectura jud. Bihor-Comitetul Provizoriu al jud. Bihor*, dosar nr. 4966/1950, f. 1-7.

⁶ Dacă lucrurile stau așa cum au fost descrise în rechizitoriu, tatăl elevului Popa Octavian a fost la rândul său victima unui abuz, întrucât el nu figurează în listele de expropriere a moșierilor conform Decretului nr. 83/1949, de altfel limita terenurilor expropriabile prin actul normativ amintit era fixată la 50 de hectare. – n.n. N.M.

epocă amplificat în situația de față și de caracterul *monahal* al liceului respectiv, fost, până mai ieri, școală confesională greco-catolică⁷.

Se prea poate, ca prin aceste măsuri să fi fost sancționat *delictul de opinie*, bănuială întărită pe baza unor elemente puse în culpa elevului Brânzaș Liviu. El a fost surprins citind cărți interzise din biblioteca liceului, bibliotecă aflată în plin proces de purificare ... *s-au epurat circa 60.000 volume, mai rămânând circa 20.000 volume planificate spre epurare în anul școlar crt.*

Trebuie să subliniem că 4 dintre elevi s-au făcut vinovați și de ... *ducerea în eroare prin toată activitatea lor dublă* ... a conducerii școlii și a organizației U.T.M., ei având funcții în cadrul organizației politice de tineret și beneficiind de burse.

Prezentăm în continuare conținutul documentelor descrise:

COMITETUL PROVIZORIU AL JUDEȚULUI BIHOR

Secțiunea de Învățământ și Cultură

Nr. 4.966/1950

8 Februarie 1950

CĂTRE

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PUBLIC

Direcția Cadrelor

BUCUREȘTI

Avem onoare a vă ruga să binevoiți a aproba următoarele eliminări:

Eliminarea definitivă din toate școlile statului a următorilor elevi și eleve dela:

A. ȘCOALA PEDAGOGICĂ DE CONDUCĂTOARE BEIUȘ

1. Florescu Elena	fostă elevă în clasa V în an șc.(olar)	1947/48
2. Onel Ana	“	“
3. Pârlog Georgeta	“	“
4. Savu Florica	“	“
5. Șeban Olimpia	“	“
6. Șerban Tamara	“	“
7. Trifu Viorica	“	“
8. Giulai Florica	“	“
9. Jude Irina	“	“
10. Popa Gh. Maria	“	“

⁷ Unitate de învățământ naționalizată prin Decretul nr. 176/1948, în Monitorul Oficial nr. 177/3 august 1948. – n.n. N.M.

Aceste eleve au făcut parte din organizația subversivă, descoperită în Beiuș în Iunie 1948.

Elevele de (la) punctul 1-7 inclusiv sunt condamnate la mai mulți ani în urma procesului care a avut loc în Martie 1949 și în prezent sunt în închisoare.

Elevele dela punctul 8-10 inclusiv au fost condamnate la 1 an și 6 luni și au terminat pedeapsa, fiind libere în prezent. Însă și după ieșirea din închisoare manifestă tot o atitudine dușmănoasă.

Propunem ca aceste 10 eleve să fie eliminate definitiv din toate școlile din R.P.R.

B. LICEUL MIXT BEIUȘ

1. Popa Emil	fost elev în clasa VI în an șc.(olar)	1947/48
2. Ardelean Petru	VII	“
3. Banciu Cornel	VII	“
4. Briscan Maximilian	VII	“
5. Borz Terente	VII	“
6. Cirtea Gheorghe	VII	“
7. Marian Vasile	VII	“
8. Bala Cornel	VII	“
9. Fofiu Ioan	VIII	“
10. Crișan Ioan	VIII	“
11. Măduța Gheorghe	VIII	“
12. Miere Ștefan	VIII	“
13. Pantea Alexandru	VIII	“

Și acești elevi au făcut parte din aceeași organizație subversivă, descoperită în Iunie 1948, la Beiuș.

În prezent sunt condamnați în urma procesului avut în 1949. Propunem eliminarea lor definitivă din toate școlile statului.

C. Elevul Mărăscu Adrian, fost în clasa VIII în anul școlar 1947/48, implicat în aceeași organizație, eliberat în urma procesului și necondamnat, propunem totuși să fie eliminat din toate școlile statului, deoarece și după ieșirea din închisoare a continuat cu aceeași atitudine dușmănoasă regimului, având legături cu grupul de elevi pe care îl menționăm la punctul următor.

D. Elevii:

1. Pop Horea,	fost elev în clasa X în anul școlar	1948/49
2. Bâdea Mircea	XI	“
3. Barbur Viorel	XI	“
4. Popa Ioan	XI	“

Propunem deasemenea ca acești patru elevi să fie eliminați din toate școlile statului pentru următoarele fapte:

Toți patru au constituit o organizație subversivă în școală în cursul luni Martie-Iunie 1949. În cadrul acestor organizații țineau ședințe secrete în internat, având și

arme pe care le-au furat. Au furat suma de 12.000 lei din camera pedagogului, bani depuși de elevi în păstrare. Au dat o lovitură, noaptea, nereușită, cu chei false, la sediul Org.(anizației) de Plasă a U.T.M., intenționând să fure cotizațiile. Au furat haine, bani dela elevi. Plănuiau să asasineze pe directorul Liceului, pe F. Salvan și activistul conștient U.T.M. Roibu Trestian.

Aveau și funcțiuni în U.T.M., Pop Horea, responsabil U.T.M. pe internat, Barbur Viorel, instructor U.T.M., Popa Ioan, membru în U.T.M. pe plasă, Bânda Mircea, membru în biroul org.(anizației) de bază U.T.M. Au indus școala în eroare prin toată activitatea lor dublă, toți patru fiind și bursieri.

Dosarele lor sunt la Securitate.

Propunem eliminarea lor definitivă din toate școlile statului pentru faptele de mai sus.

E. Elevul Brânzaș Liviu fost elev în clasa X în anul școlar 1948/49. Este fiu de fost legionar, comprimat în luna Martie 1949, a dispărut nemotivat din școală, cu scop subversiv, împreună cu Popa Octavian. Brânzaș Liviu a trimis o scrisoare anonimă directorului Liceului, plină de amenințări, plină de injurii la adresa regimului.

La începutul anului școlar 1949, tatăl lui a venit să intervină să fie primit din nou în aceeași clasă. Fiind refuzat de director, a doua zi a venit elevul Brânzaș Liviu să intervină personal. Spunându-i-se, de către director, la ora două, să vină la ora 5 pentru a discuta, la ora 3 1 a fost găsit în biblioteca în curs de epurare a Liceului, unde a intrat cu cheie falsă. Menționăm că în cursul anului școlar trecut, din această bibliotecă s-au epurat circa 60.000 volume, mai rămânând circa 20.000 volume planificate spre epurare în anul școlar crt. Elevul intenționa să fure cărți interzise sau putea să facă orișice altceva.

În comună atitudinea familiei este cunoscută ca fiind dușmănoasă regimului.

Propunem eliminarea lui definitivă din toate școlile statului.

F. Elevul Popa Octavian, fost elev în clasa X în anul școlar 1948/49, este fiul unui fost chiabur cu 40 hectare de pământ, orezărie. A dispărut din școală în luna Martie 1949, după ce pământul tatălui său a intrat în prevederile decretului pentru lichidarea rămășițelor moșierești. În școală, cât timp a frecventat, a fost prieten numai cu Brânzaș Liviu, sabotând spiritul progresist al școlii.

Propunem eliminarea lui din toate școlile statului.

G. Elevii, Radița Petru și Roman Teodor, foști elevi în clasa VII, în anul școlar 1947/48, la Liceul de Băieți Beiuș, implicați în aceeași organizație de care am vorbit la punctul A și B, însă în urma procesului au fost eliberați, fiind găsiți nevinovați.

Propunem eliminarea lor din Liceul Mixt Beiuș cu dreptul de a se înscrie la altă școală.

Această hotărâre s-a făcut de comun acord cu Județana U.T.M. Bihor.

PREȘEDINTE

Balog Dumitru

*Florutău Marin*⁸

ȘEFUL SECȚIUNEI CADRE

Laza Petru

ȘEFUL SECȚIUNEI ÎNV(ĂȚĂMÂNT) ȘI CULTURĂ

Pantea Lazăr

*Flore Salvan*⁹

COMITETUL PROVIZORIU AL JUDEȚULUI BIHOR

Secțiunea de Învățământ și Cultură

Nr. 4.966/1950

Către

*Liceul Mixt**Beius*

Ca urmare la raportul Dvs. Nr. 733/1950, 896/1950 și 447/1950 și în conformitate cu Ord.(inul) Min.(isterului) Înv.(ățământului) Public Nr. 26.053/1950, vă comunicăm că elevii specificați mai jos se elimină din toate școlile statului:

1. Popa Emil	fost elev în cl.(asa) VI. în an.(ul)	1947/48
2. Ardelean Petru	VII	“
3. Banciu Cornel	VII	“
4. Briscan Maximilian	VII	“
5. Borz Terente	VII	“
6. Cîrtea Gheorghe	VII	“
7. Marian Vasile	VII	“
8. Bala Cornel	VII	“
9. Fofiu Ioan	VIII	“
10. Crișan Ioan	VIII	“
11. Măduța Gheorghe	VIII	“
12. Miere Ștefan	VIII	“
13. Pantea Alexandru	VIII	“
14. Mărescu Alexandru	VIII	“
15. Pop Horea	X	“
16. Bândeș Mircea	X	“
17. Barbur Viorel	XI	“

⁸ Contrasemnătura olografă. – n.n. N.M.⁹ Contrasemnătura olografă. – n.n. N.M.

18. Popa Ioan	XI	“
19. Brânzaș Liviu	X	“
20. Popa Octavian	X	“

Elevii Radița Petru și Roman Teodor foști în clasa VII. – a, în anul școlar 1947/48 se elimină conf.(orm) Ord.(inului) Min.(inisterului) Înv.(ățământului) Public Nr. De mai sus, definitiv din Liceul Mixt Beiuș.

Se va încheia matricola școlară a acestor elevi în conformitate cu cele de mai sus.

Elevilor Pop Horea, Barbur Viorel, Bandea Mircea și Popa Ioan nu li se vor elibera actele până ce nu vor lichida datoria pe care o au față de școală în urma furtului comis.

Direcțiunea școlii va pune în vedere acestor elevi să achite datoria cât mai urgent.

Directoarea școlii va prelucra această măsură într-o ședință plenară la care va participa întreg personalul didactic și administrativ al școlii. Ordinea de zi se va stabili în colaborare cu org.(anizația) U.T.M. din școală. După prelucrarea directorului, secretarul org.(anizației) U.T.M. din școală va lua cuvântul, sprijinind hotărârea Ministerului.

După prelucrare vor urma discuții, la care vor lua cuvântul, pe larg elevii și membrii corpului didactic și per.(sonalul) administrativ.

Se va accentua necesitatea de a se întări vigilența în școală pentru demascarea elementelor dușmănoase.

Șeful Secțiunii de Înv.(ățământ) și Cult.(ură)

Pantea Lazăr

Insp.(ector) Bir.(ou) Ped.(agodic)

Salvan Florea

COMITETUL PROVIZORIU AL JUDEȚULUI BIHOR

Secțiunea de Învățământ și Cultură

Nr. 4.966/1950

Către

Scoala Ped.(agodică) de Cond.(ucere)

Beiuș

Ca urmare la raportul Dvs. Nr. 724/1950, vă comunicăm că Ministerul Învățământului Public, cu Ord.(inul) Nr. 26.053/1950 se pronunță pentru eliminarea din toate școlile statului a elevelor specificate mai jos:

1. Florescu Elena	fostă elevă în cl.(asa) V. în an.(ul) școlar	1947/48
2. Onel Ana	“	“
3. Pârlog Georgeta	“	“

4. Savu Florica	“	“
5. Șerban Olimpia	“	“
6. Șerban Tamara	“	“
7. Trifu Viorica	“	“
8. Giulai Florica	“	“
9. Jude Irina	“	“
10. Popa Gh. Maria	“	“

Se va încheia matricola școlară în conformitate cu cele de mai sus.

Directoarea școlii sau dir.(ectorul) adjunct va prelucra această măsură într-o ședință plenară la care va participa întreg personalul didactic și administrativ al școlii.

Ordinea de zi se va stabili în colaborare cu org.(anizația) U.T.M. din școală. După prelucrarea directorului, secretarul org.(anizației) U.T.M. din școală va lua cuvântul, sprijinind hotărârea Ministerului.

După prelucrare vor urma discuții, la care vor lua cuvântul, pe lângă elevi, și membri corpului didactic și pers.(onalul) administrativ.

Se va accentua necesitatea de a se întări vigilența pentru demascarea elementelor dușmănoase.

Șeful Secțiunii de Înv.(ățământ) și Cult.(ură)

Pantea Lazăr

Insp.(ector) Bir.(ou) Ped.(agodic)

Salvan Flore

Comitetul Prov.(izoriu) Jud.(eșul) Bihor

Secțiunea Înv.(ățământ) și Cult.(ură)

No. _____/1950

Comitetul Provizoriu al Plășii Beiuș

Secțiunea Învățământ și Cult.(ură)

B e i u ș

Vă rugăm să puneți în vedere Școlii Pedagogice de Fete Beiuș, să nu elibereze actele elevelor care au fost arestate, condamnate, pentru fapte subversive, până ce Ministerul nu va decide as(upra) situației lor școlare.

Totodată ne va trimite tabloul elevelor acelei școli:

a) cu elevele care au fost condamnate și au ispășit pedeapsa –

b) cu elevele condamnate care încă nu au ispășit pedeapsa.

Se va arăta și situația elevei Pârvu Viorica, omisă din tabloul trimis.

Șeful Secțiunii Înv.(ățământ) Cultură

Pantea Lazăr

Biroul Pedagogic

Salvan Flore

.....

MINISTERUL ÎNV.(ĂȚĂMÂNTULUI) PUBLIC

Serv.(iciul) Educativ

COMITETUL PROVIZORIU AL

JUDEȚULUI BIHOR

Nr. 37.413/1950

11. APR.1950

Sect.(iunea) de Înv.(ățământ) – Oradea –

La adresa Dvs. Nr. 4.966/950, vă facem cunoscut că se aprobă eliminarea elevei Pârvu Viorica dela Școala Pedagogică de Conducătoare din Beiuș, din toate școlile din țară, fără termen.

DIRECTORUL ÎNV.(ĂȚĂMÂNTULUI) MEDIU

ss. *indescifrabil*

ȘEFUL SERV.(ICIULUI) EDUCATIV

ss. *indescifrabil*

S. (ecțiunea) Înv.(ățământ) Si Cult.

Se va comunica Sc. Pedag. Beiuș

18.IV.1950

.....